

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z wniosku M. B.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Agencji Mienia Wojskowego w W.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 10 marca 2022 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w J.
z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w J. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. B. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą I. w Ż. wniósł o ustanowienie służebności przesylu na wskazanych we wniosku nieruchomościach wchodzących w skład zasobów Skarbu Państwa - Agencji Mienia Wojskowego, Oddział Regionalny w Z..

Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2019 r. Sąd Rejonowy w Bolesławcu oddalił wniosek. Ustalił, że wnioskodawca jest przedsiębiorcą wpisanym do rejestru prowadzonego przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Pismem z dnia 29 kwietnia 2013 r. wnioskodawca zwrócił się do Wojskowej Agencji Mieszkaniowej z wnioskiem o dostęp do nieruchomości będących w zasobie Agencji. Agencja poinformowała wnioskodawcę, że w każdym z budynków wskazanych przez wnioskodawcę istnieje wewnętrzna instalacja RTV, wykonana przewodami koncentrycznymi typu RG oraz że Agencja nie jest zainteresowana umieszczaniem w tych budynkach dodatkowych wewnętrznych instalacji telekomunikacyjnych. Jako preferowane rozwiązanie wskazała wykorzystanie istniejących w budynkach instalacji. Poinformowała także, że może rozważyć wyrażenie zgody na budowę przez operatora instalacji, po spełnieniu określonych warunków.

Wnioskodawca złożył wniosek do Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej o wydanie decyzji w sprawie dostępu do budynków pozostających w dyspozycji Agencji, powołując się na przepisy ustawy z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2062 - dalej: u.o.t.). Decyzją z dnia 11 września 2015 r. Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej ustalił warunki dostępu wnioskodawcy do części nieruchomości pozostających w zarządzie Agencji, w celu zapewnienia telekomunikacji w tych budynkach. Odmówił uwzględnienia wniosku w pozostałym zakresie, wskazując, że w tych nieruchomościach są zainstalowane kable światłowodowe o określonych parametrach. Z technicznego punktu widzenia nie ma przeszkód, aby kable

światłowodowe o 96 włóknach mogły zostać udostępnione wnioskodawcy dla potrzeb realizacji jego zamierzenia inwestycyjnego.

Pismem z dnia 15 października 2015 r. skierowanym do Skarbu Państwa - Agencji Mienia Wojskowego wnioskodawca M. B. wniósł o podjęcie negocjacji i zawarcie w terminie 14 dni umowy o ustanowienie służebności przesyłu na jego rzecz we wskazanych budynkach. Agencja Mienia Wojskowego poinformowała, że wobec treści decyzji Prezesa UKE z dnia 11 września 2015 r., nie widzi potrzeby realizacji kolejnych przyłączy do tych budynków oraz ustanowienia służebności przesyłu.

W ocenie Sądu Rejonowego wnioskodawca powinien wykazać konieczność ustanowienia służebności przesyłu, jako przesłankę uwzględnienia wniosku. W trakcie postępowania wnioskodawca nie wykazał, że ustanowienie służebności jest konieczne dla właściwego korzystania z projektowanych do wybudowania urządzeń przesyłowych. Samo zamierzenie gospodarcze przedsiębiorcy dążącego do wybudowania w całości nowej infrastruktury i dysponowania nią bez ograniczeń, zamiast korzystania z już istniejących urządzeń, należących do innych podmiotów, nie może usprawiedliwiać uznania, że ustanowienie służebności jest konieczne.

Kwestia zapewnienia przedsiębiorcy przesyłowemu dostępu do nieruchomości w celu wybudowania infrastruktury telekomunikacyjnej była przedmiotem postępowania toczącego się przed Prezesem Urzędu Komunikacji Elektronicznej. W toku tego postępowania badano wniosek M. B. w oparciu o przepisy u.o.t. Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej stwierdził, że zainstalowane już kable światłowodowe o 96 włóknach mogą zostać udostępnione innym przedsiębiorcom telekomunikacyjnym - również wnioskodawcy - dla potrzeb ich działalności. W konsekwencji powielanie infrastruktury telekomunikacyjnej przez wybudowanie kolejnych przyłączy nie było potrzebne. Właściciel nieruchomości nie ma też w takiej sytuacji obowiązku zapewnienia przedsiębiorcy dostępu do nieruchomości, o którym mowa w art. 30 ust. 1 pkt 2 u.o.t.

Sąd Okręgowy w J. postanowieniem z dnia 12 listopada 2019 r. uchylił postanowienie Sądu pierwszej instancji oddalające wniosek i wniosek ten odrzucił, a dalej idącą apelację oddalił.

Wskazał, że zgodnie z art. 2 § 1 i 3 k.p.c. do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów. Odnosząc przytoczone unormowania do zgłoszonego we wniosku żądania stwierdził, że żądanie to jest sprawą cywilną, jednakże na mocy przepisów szczególnych przekazaną do właściwości innych organów. Przyjął, że w zakresie dostępu do nieruchomości w celu zapewnienia świadczenia usług telekomunikacyjnych ustawodawca wprowadził w ustawie z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych przepisy szczególne przewidujące specjalny, odmienny od przewidzianego w art. 305¹ k.c., sposób uzyskiwania tytułu do dysponowania nieruchomością przez przedsiębiorcę telekomunikacyjnego w celu wykonania instalacji telekomunikacyjnych oraz późniejszego do niej dostępu. Zdaniem Sądu Okręgowego możliwość uzyskania przez przedsiębiorcę telekomunikacyjnego tytułu uprawniającego do dostępu do nieruchomości na mocy przepisów szczególnych przekazano do właściwości Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Nakazywało to stwierdzenie, że droga sądowa w rozpoznawanej sprawie była niedopuszczalna i wniosek podlegał odrzuceniu.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 305¹ k.c. i art. 30 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2062) oraz naruszenie przepisów postępowania, art. 2 § 1 i 3, art. 378 § 1 w zw. z art. 13 § 2, art. 379 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 oraz art. 386 § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w części odrzucającej wniosek i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Orzeczenie Sądu Okręgowego w J. o uchyleniu zaskarżonego apelacją postanowienia i odrzuceniu wniosku było wynikiem stwierdzenia, że sprawa zawisła na skutek żądania wnioskodawcy ma charakter sprawy cywilnej, jednakże na mocy przepisów szczególnych została przekazana do właściwości innych organów. Z tego względu zachodziła negatywna przesłanka procesowa w postaci niedopuszczalność drogi sądowej, co uzasadniało konieczność odrzucenia wniosku przez sąd drugiej instancji. Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów postępowania oraz ich uzasadnienie wskazują jednoznacznie, że wnioskodawca kwestionuje to stanowisko, choć w skardze kasacyjnej nie zarzucono wprost naruszenia 199 § 1 pkt 1 k.p.c. Wymaga jednak uwzględnienia, że skarżący zarzucił naruszenie między innymi art. 2 k.p.c., a w uzasadnieniu zarzutów naruszenia przepisów postępowania wskazano także, że wbrew ocenie Sądu drugiej instancji droga sądowa w rozpoznawanej sprawie jest dopuszczalna i z tego względu odrzucenie wniosku „było nieprawidłowe”.

Oceniając zasadność odrzucenia wniosku przez Sąd Okręgowy, który przyjął niedopuszczalność drogi sądowej, należy uwzględnić, że w judykaturze zostało utrwalone stanowisko, iż pojęcie drogi sądowej należy rozumieć szeroko (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 50/11). O jej dopuszczalności decyduje przedmiot postępowania oraz sposób sformułowania dochodzonego na drodze sądowej żądania. Rodzaj dochodzonego roszczenia decyduje o tym, czy sprawa rozpoznawana przez sąd ma charakter sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c. Jeżeli powód na uzasadnienie żądania przytacza określone okoliczności, a formułując żądanie opiera je o przepisy wskazujące na cywilnoprawny charakter roszczenia, to dla tak określonego przedmiotu sprawy drogą sądową jest dopuszczalna. Odpowiednio dotyczy to wniosków w postępowaniu nieprocesowym. W tym przypadku błędna ocena co do istnienia tak sformułowanego roszczenia nie stanowi podstawy odrzucenia pozwu (wniosku) lecz podstawę oddalenia żądania procesowego. Skoro wnioskodawca domagał się ustanowienia służebności przesyłu i przytoczył okoliczności, które w jego ocenie uzasadniały takie żądanie, to brak było podstaw do stwierdzenia niedopuszczalności drogi sądowej i z tego względu podstawa kasacyjna związana

z naruszeniem przepisów postępowania była uzasadniona. Zaskarżone skargą kasacyjną postanowienie Sądu drugiej instancji zostało bowiem wydane wyłącznie w oparciu o ocenę, że droga sądowa do rozpoznania wniosku o ustanowienie służebności przesyłu była niedopuszczalna.

To stanowisko wiązało się z zastosowaniem jako podstawy rozstrzygnięcia wyłącznie przepisów postępowania. Sąd Okręgowy dokonał wykładni przepisów u.o.t. jedynie w kontekście uznania tej regulacji za przepisy o charakterze szczególnym, wprowadzające odrębny tryb uzyskania dostępu do nieruchomości, który odpowiada służebności przesyłu. Wskazał, że w jego ocenie na mocy tych przepisów wprowadzono „prostsza procedurę uzyskania tytułu do dysponowania nieruchomością w celu zapewnienia dostępu do usług telekomunikacyjnych”. Także w skardze kasacyjnej podkreślono, że Sąd drugiej instancji nie rozpoznawał merytorycznie apelacji wnioskodawcy. Nie dokonywał zatem wykładni art. 30 u.o.t. i art. 305¹ k.c. w zakresie ich wzajemnych relacji oraz zakresu kompetencji Prezesa UKE i charakteru jego decyzji określającej warunki dostępu do nieruchomości w rozumieniu art. 30 ust. 1 u.o.t. Zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia tych przepisów, przytoczone w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego, nie mogły być zatem podstawą uwzględnienia skargi kasacyjnej. Ocena przez Sąd Najwyższy zagadnień o charakterze materialnoprawnym we wskazanym wyżej zakresie byłaby możliwa jedynie w przypadku dokonania przez Sąd drugiej instancji merytorycznej oceny wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, co oznaczałoby konieczność określenia charakteru oraz treści uprawnień przedsiębiorcy uzyskiwanych na podstawie decyzji o dostępie do nieruchomości, a następnie ich porównania z sytuacją takiego podmiotu ukształtowaną w przypadku ustanowienia służebności przesyłu. Takiej oceny nie dokonywał Sąd Okręgowy w rozpoznawanej sprawie. Sąd drugiej instancji nie rozważał także, czy uzyskanie dostępu do nieruchomości na podstawie przepisów u.o.t. stanowiłoby do przedsiębiorcy tytuł prawny pozwalający na korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu. W wiązałoby się to między innymi z potrzebą oceny przedmiotu i zakresu decyzji przyznającej przedsiębiorcy telekomunikacyjnemu prawo dostępu do nieruchomości, wydawanej na podstawie u.o.t. Sąd Okręgowy wydając zaskarżone

skargą kasacyjną postanowienie nie oceniał także zasadności stanowiska Sądu pierwszej instancji, który uznał, że wnioskodawca nie wykazał „konieczności ustanowienia służebności biorąc po uwagę treść decyzji wydanej przez Prezesa UKE”, co było wyrazem dokonania oceny, że może istnieć podstawa do uwzględnienia wniosku na gruncie obowiązujących przepisów. Sąd Rejonowy wskazał, że w jego ocenie w świetle art. 305² § 1 k.c. przesłanką ustanowienia służebności jest to, że służebność powinna być konieczna dla właściwego korzystania z urządzeń przesyłowych. Takiej oceny nie dokonał natomiast Sąd Okręgowy. Brak było zatem podstaw do uznania za zasadny zarzutu naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 305¹ k.c. i art. 30 ust. 1 i ust. 5 u.o.t w wyniku ich błędnej wykładni.

Uwzględniając, że uzasadniona była podstawa kasacyjna naruszenia przepisów postępowania, zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.